

Sergej Filipović

(Osijek)

OSNIVANJE I DJELOVANJE SAMOUPRAVNE INTERESNE ZAJEDNICE ZA STANDARD UČENIKA I STUDENATA OPĆINE OSIJEK OD 1975. DO 1979.

UDK 371.217:94(497.5 Osijek)“1975/1979“

Izvorni znanstveni rad

Primljeno 15. 11. 2014.

Rad se bavi osnivanjem i djelovanjem Samoupravne interesne zajednice za standard učenika i studenata općine Osijek, koja je postojala od 1975. do 1979. godine. Cilj je rada na temelju arhivskih izvora opisati poslove SIZ-a i ocijeniti uspješnost njegovog djelovanja. Istražuju se financijsko poslovanje, ulaganja u objekte studentskog standarda, kreditiranje i stipendiranje učenika i studenata te rad tijela SIZ-a. Iako je kroz kreditiranje i djelomično kroz financiranje izgradnje studentskih objekata SIZ ispunio svoju svrhu, najveći nedostatak ostaje što nije uspio zainteresirati širu populaciju za pitanja odlučivanja o učeničkom i studentskom standardu.

Cljučne riječi: samoupravljanje, samoupravna interesna zajednica, studentski standard, kreditiranje učenika i studenata

Uvod

Samoupravljanje je bilo osnova jugoslavenskog društveno-ekonomskog sustava. Obrazovanje, za čiju je kvalitetu izuzetno bitan učenički i studentski standard, ključno je za uspješan društveni razvoj. Samoupravna interesna zajednica za standard učenika i studenata općine Osijek spoj je samoupravljanja i obrazovanja, a to je čini vrlo zanimljivom za proučavanje. Cilj je ovoga rada pomoću neobjavljene arhivske građe opisati djelovanje Samoupravne interesne zajednice za standard učenika i studenata općine Osijek te ocijeniti koliko je to djelovanje bilo uspješno, na osnovi realiziranih učeničkih i studentskih kredita, ostvarenih investicija, ali i rada tijela SIZ-a.

Pomalo iznenađujuće, jugoslavensko samoupravljanje još je uvijek relativno slabo istraženo. Radovi koji govore o toj problematici većinom su napi-

sani još za vrijeme trajanja Jugoslavije te su ideološki obojeni, uglavnom su teorijske naravi i slabo govore o praksi. O samoupravnim interesnim zajednicama, koje su bile dijelom sustava samoupravljanja, napisano je još manje radova, a o samoupravnim zajednicama za standard učenika i studenata nije pronađen niti jedan objavljeni rad. Iz tih razloga postoji potreba daljnjeg proučavanja ove povijesne problematike.

Samoupravne interesne zajednice

Pojam samoupravnih interesnih zajednica prvi se put spominje u XXI. amandmanu Ustava SFRJ iz 1971.¹ Ipak, cjelovitu koncepciju samoupravnih interesnih zajednica može se naći u Ustavu SFRJ iz 1974., nakon čega je ta koncepcija bila razrađena i u republičkim ustavima.² Ustavom SFRJ iz 1974. i Zakonom o udruženom radu iz prosinca 1976. bio je dovršen proces institucionalne izgradnje novog samoupravnog sistema utemeljenog na udruženom radu.³ Samoupravnu interesnu zajednicu može se definirati kao oblik organiziranja radnih ljudi kao korisnika i davatelja usluga u određenoj društvenoj djelatnosti, pri čemu je cilj da se radnici međusobno dogovaraju i ravnopravno odlučuju o svim pitanjima od zajedničkog interesa. Samoupravnim sporazumom o osnivanju samoupravne interesne zajednice trebalo se što preciznije i konkretnije urediti međusobna prava, obveze i odgovornosti korisnika i davatelja usluga.⁴ Samoupravni sporazum bio bi prihvaćen ako bi ga podržala većina osnovnih organizacija udruženog rada⁵ i radnih zajednica.

Postojalo je više različitih oblika samoupravnih interesnih zajednica: osnovne samoupravne interesne zajednice (osnivane uz objekte djelatnosti ili program djelatnosti), samoupravne interesne zajednice (osnivane na područnom ili funkcionalnom principu), udružene samoupravne interesne zajed-

¹ Đuro Tomaš, *Financiranje odgoja i usmjerenog obrazovanja s analizom prihoda i rashoda SZ-ova usmjerenog obrazovanja na području Slavonije i Baranje i mogućnosti samostalnog financiranja usmjerenog obrazovanja na ovom području*, magistarski rad (Osijek: Ekonomski fakultet, 1981), 78.

² Zvonko Špoljar, „Ustavna koncepcija samoupravnih interesnih zajednica“, u: *Samoupravno interesno organiziranje* (Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1977), 24.

³ Stjepan Ivanišević, *Samoupravljanje* (Zagreb: Školska knjiga, 1979), 100-101.

⁴ Državni arhiv u Osijeku, Samoupravna interesna zajednica za standard učenika i studenata općine Osijek, HR DAOS 1836, knjiga 10, Samoupravne interesne zajednice; Kovička Romanić, *Samoupravno interesno organiziranje: teorija i praksa* (Beograd: Radnička štampa, 1984), 48.

⁵ OOUR – osnovni oblik udruženog rada u kome radnici, neposredno i ravnopravno obavljajući privrednu ili drugu društvenu djelatnost i radeći sredstvima u društvenom vlasništvu, ostvaruju svoja društveno-ekonomska i ostala samoupravna prava i odlučuju o drugim pitanjima svog ekonomsko-društvenog položaja. Milan Bijelić, *Jugoslavensko samoupravljanje* (Šibenik: Matica hrvatska, 2010), 132.

nice (nastale udruživanjem samoupravnih interesnih zajednica dviju ili više općina) i republičke samoupravne interesne zajednice (nastale udruživanjem samoupravnih interesnih zajednica određene djelatnosti u cijeloj republici). Samoupravne zajednice su se osnivale u različitim oblastima, npr. odgoju i obrazovanju, zdravstvu, kulturi, socijalnoj zaštiti, itd.⁶ Na području odgoja osnivane su samoupravne interesne zajednice društvene brige o djeci predškolskog uzrasta, samoupravne interesne zajednice odgoja i osnovnog obrazovanja te samoupravne interesne zajednice odgoja i usmjerenog obrazovanja. Samoupravne interesne zajednice za standard učenika i studenata bile su sastavni dio politike odgoja i usmjerenog obrazovanja, ali su osnivane posebno, kako bi se u prijelaznom razdoblju osiguralo normalno daljnje funkcioniranje sustava kreditiranja učenika i studenata.⁷ Polovinom 1975. godine osnovano je na području Hrvatske 186 OSIZ-a odgoja i usmjerenog obrazovanja, 83 SIZ-a i RSIZ-a odgoja i usmjerenog obrazovanja, a kasnije i 67 OSIZ-a i 11 SIZ-ova za standard učenika i studenata, dok su na područjima pojedinih zajednica općina SIZ-ovi i OSIZ-i osnivali USIZ-e odgoja i usmjerenog obrazovanja.⁸

Osnivanje SIZ-a

Pripreme za osnivanje samoupravnih interesnih zajednica iz područja odgoja i obrazovanja na području općine Osijek započele su 1974., a intenzivirale su se u lipnju iste godine, kad je Koordinacioni odbor za osnivanje samoupravnih interesnih zajednica na području općine Osijek osnovao inicijativne odbore za osnivanje samoupravnih interesnih zajednica. Pri osnivanju SIZ-ova naišlo se na određene probleme, najviše zbog kašnjenja u donošenju Zakona o osnivanju SIZ-ova te zbog stalnog mijenjanja rokova za osnivanje istih. Naime, prvobitni rok za osnivanje bio je do kraja 1974., a taj je onda bio prolongiran do kraja veljače 1975. pa onda i do kraja lipnja iste godine. Na području općine Osijek, SIZ-ovi su se uspjeli osnovati do kraja veljače 1975., do kada su samoupravni sporazumi prihvaćeni od strane OOUR-a i delegati izabrani u skupštine SIZ-ova. U Osijeku je sveukupno osnovano 14 SIZ-ova.⁹ Na području odgoja i obrazovanja osnovani su SIZ društvene brige o djeci predškolskog uzrasta općine Osijek, 27 osnovnih SIZ-ova oko svake osnovne škole na području jedne ili više mjesnih zajednica, SIZ odgoja i osnovnog obrazovanja općine Osijek te SIZ za standard učenika i studenata općine Osi-

⁶ Špoljar, „Ustavna koncepcija“, 28, 33.

⁷ Vladimir Podrebarac, „Samoupravne interesne zajednice odgoja i usmjerenog obrazovanja“, u: *Samoupravno interesno organiziranje* (Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1977), 175.

⁸ Tomaš, *Financiranje odgoja*, 80.

⁹ Mugdim Filipović, Jakov Vidović, „Neki važniji podaci o samoupravnim interesnim zajednicama u SR Hrvatskoj“, u: *Samoupravno interesno organiziranje* (Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1977), 386.

jek. Također, na području Slavonije i Baranje bilo se počelo vršiti pripreme za osnivanje 36 osnovnih samoupravnih interesnih zajednica i 14 samoupravnih interesnih zajednica odgoja i usmjerenog obrazovanja.¹⁰

Samoupravna interesna zajednica za standard učenika i studenata općine Osijek osnovana je 6. veljače 1975., a potvrđena 5. ožujka iste godine, kada je Izvršno vijeće Općinske skupštine Osijek na svojoj 37. sjednici, pod točkom 4-f dnevnoga reda, na osnovi čl. 13. st. 2. Zakona o samoupravnim interesnim zajednicama u oblasti odgoja i obrazovanja, čl. 35. Statuta općine Osijek i čl. 3. Odluke o organizaciji i radu Izvršnog vijeća Općinske skupštine Osijek, donijelo Rješenje o potvrđivanju Samoupravnog sporazuma o osnivanju Samoupravne interesne zajednice za standard učenika i studenata općine Osijek.¹¹ Još u lipnju 1974. Koordinacioni odbor za osnivanje i izgrađivanje samoupravnih interesnih zajednica na području općine Osijek donio je zaključak o osnivanju Inicijativnog odbora za osnivanje samoupravne interesne zajednice za kreditiranje učenika i studenata za područje općine Osijek, s predsjednikom Josipom Čturićem, inače direktorom Zavoda za prosvjetu Osijek.¹² Do 7. ožujka 1975. i konstituirajuće sjednice Skupštine SIZ-a, Samoupravni sporazum potpisalo je 328 OOUR-a i RZ-a, što je uključivalo gotovo sva najveća osječka poduzeća (npr. Analit, OLT, LIO, Saponia, Sloboda, Pivovara, itd.). Od planiranih 50, u Skupštinu SIZ-a izabrano je 49 delegata jer JNA nije dostavila ime svog kandidata. Za predsjednika Skupštine, na prijedlog Kandidacione komisije, izabran je Stjepan Čalić iz poduzeća Tehnika-beton.¹³ Zamjenik predsjednika Skupštine postao je Petar Jurić (Općinska konferencija Osijek Saveza socijalističke omladine Hrvatske), dok je za predsjednicu Izvršnog odbora Skupštine imenovana Biserka Cazin (Vodovod Osijek).¹⁴ Uz to što su u Izvršni odbor Skupštine SIZ-a bili izabrani ljudi iz najjačih gradskih poduzeća, zanimljivo je da su većina članova Izvršnog odbora Skupštine SIZ-a bile žene, što može upućivati na to da se vodilo računa o ravnopravnosti spolova.

SIZ za standard učenika i studenata općine Osijek osnovan je Samoupravnim sporazumom koji su zaključili radnici i radni ljudi u osnovnim organiza-

¹⁰ DAO, Zavod za prosvjetu Osijek, HR DAOS 1838, knjiga 10, Informacija o osnivanju samoupravnih interesnih zajednica u oblasti odgoja i obrazovanja.

¹¹ DAO, SIZ SUSOS, HR DAOS 1836, knjiga 1, Rješenje o potvrđivanju Samoupravnog sporazuma o osnivanju SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 05-176/1-1975., 5. 3. 1975.

¹² Isto, knjiga 1, Zaključak o osnivanju Inicijativnog odbora za osnivanje SIZ-a za kreditiranje učenika i studenata za područje općine Osijek, br. 344/74., 20. 6. 1974.

¹³ Isto, knjiga 1, Prijedlog Inicijativnog odbora za osnivanje samoupravnih interesnih zajednica po 2 kandidata za predsjednika skupštine svake SIZ, br. 01-63/1-1975., 20. 1. 1975.

¹⁴ Isto, knjiga 2, Zapisnik s 1. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 7. 3. 1975.

cijama udruženog rada i drugim samoupravnim organizacijama i zajednicama te radni ljudi iz područja poljoprivrede i samostalnih privrednih i neprivrednih djelatnosti. Sjedište mu je bilo u Osijeku (Trg Lava Mirskog 1). SIZ je osnovan radi udruživanja sredstava za solidarno financiranje učeničkog i studentskog standarda, a sve u cilju zadovoljavanja potreba za stručnim kadrovima, stvaranja materijalnih i drugih uvjeta za školovanje mladih iz obitelji s nižim prihodima i uklanjanja socijalnih prepreka u školovanju. Osnovna funkcija bila je osigurati mladeži s područja SIZ-a jednake materijalne mogućnosti za školovanje, što je jedan od najvažnijih uvjeta za smanjivanje i otklanjanje društvenih razlika. Zadaci SIZ-a bili su: utvrditi jedinstvene kriterije za kreditiranje učenika i studenata; uvesti potrebne mjere solidarnosti, intervencije i izjednačavanja materijalnih uvjeta za obrazovanje; uskladiti politiku kreditiranja i stipendiranja s kadrovskom politikom u okviru razvojnih planova udruženog rada; stimulirati kvalitetnije i brže studiranje; unaprijediti standard učenika i studenata te investirati u objekte učeničkog i studentskog standarda.¹⁵

Ustrojstvo SIZ-a

Članovi SIZ-a bili su radni ljudi i građani u udruženom i izvan udruženog rada koji su sklopili Samoupravni sporazum o osnivanju zajednice, a svoja prava ostvarivali su preko delegacija i delegata koje su sami birali. Dužnost delegata bila je počasna društvena funkcija, a delegati su za svoj rad trebali odgovarati radnim ljudima i građanima koji su ih izabrali. Osnovni oblici rada i odlučivanja u SIZ-u bile su javne rasprave, koje su se provodile kako bi se radnici i građani pravovremeno informirali o donošenju odluka na polju razvitka učeničkog i studentskog standarda. Samoupravnim sporazumima utvrđivala se politika kreditiranja učenika i studenata te su se udruživala sredstva i utvrđivala visina doprinosa za ostvarenje zadanih politika.

Samim SIZ-om upravljala je Skupština, koju su činili delegati radnih ljudi i građana te delegati učenika i studenata. Skupština je ukupno brojala 50 delegata, pri čemu ih je 30 dolazilo iz organizacija udruženog rada iz privrednih djelatnosti, 7 iz organizacija udruženog rada iz neprivrednih djelatnosti, 2 iz područja poljoprivrede, 1 iz područja samostalnih privrednih i neprivrednih djelatnosti i 10 iz redova učenika i studenata. Odmah na početku su se pojavili problemi s delegatima učenika i studenata jer su u Savezu socijalističke omladine Hrvatske, Općinska konferencija Osijek, za delegate izabrani neki koji nisu zadovoljavali uvjete, no to je ubrzo bilo riješeno pa je u Skupštinu SIZ-a ušlo 6 predstavnika učenika i 4 predstavnika studenata.¹⁶ Mandat delegata u

¹⁵ Isto, knjiga 1, Statut SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, listopad 1975.

¹⁶ Isto, knjiga 2, Zapisnik sa Inicijativnog odbora za osnivanje SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 3. 3. 1975.; Odluka o konstituiranju delegacije za SIZ za standard

Skupštini trajao je 4 godine, dok su učenički i studentski delegati imali mandat u trajanju od 2 godine. Zadaci Skupštine bili su: utvrđivati politiku unaprjeđivanja kreditiranja učenika i studenata, donositi program rada SIZ-a, donositi kriterije za dodjelu kredita i stipendija, vršiti raspodjelu sredstava, donositi financijski plan i program, odlučivati o suradnji s drugim SIZ-ovima, donijeti Statut, izabirati članove Izvršnog odbora Skupštine, osnivati posebna tijela za izvršavanje određenih zadataka, donijeti zaključni račun itd.¹⁷ Za vrijeme postojanja SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek održano je devetnaest sjednica Skupštine. Odluke su se donosile većinom glasova prisutnih delegata.¹⁸ Delegati su imali pravo na naknadu umjesto neostvarenog osobnog dohotka, na dnevnice i putne troškove te naknade u posebnim slučajevima.¹⁹

Skupština SIZ-a imala je Izvršni odbor kao svoj izvršni organ, a članove su javnim glasanjem birali delegati Skupštine. On je brojao 11 članova, od čega ih se 9 biralo iz redova delegata radnih ljudi i građana, a 2 iz reda delegata učenika i studenata. Izvršni odbor imao je predsjednika. Prvo je bila izabrana Biserka Cazin, no ona se uskoro odselila (u Čazmu) pa je 1976. za predsjednika IO Skupštine izabran Ivan Sancin (Unikom).²⁰ Zadaci Izvršnog odbora bili su: utvrđivati nacрте i prijedloge općih akata koje donosi Skupština, utvrđivati prijedlog programa i financijskog plana rada SIZ-a i brinuti se o njihovom izvršenju, odlučivati o neposrednoj raspodjeli sredstava shodno programu i financijskom planu, realizirati zaključene ugovore, brinuti se o izvršenju odluka i zaključaka Skupštine itd. Za vrijeme postojanja SIZ-a, IO Skupštine zasjedao je 24 puta.²¹

Skupština SIZ-a imala je stalnu Komisiju za rješavanje molbi za dodjelu stipendija.²² Također, postojao je i Odbor za samoupravnu kontrolu, koji je

učenika i studenata općine Osijek, 01-69/75, 5. 3. 1975.; Pregled delegata Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 7. 3. 1975.

¹⁷ Isto, knjiga 1, Statut SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, listopad 1975.

¹⁸ Isto, knjige 2, 3 i 4, Zapisnici Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 7. 3. 1975. – 7. 6. 1979.; Statut SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, listopad 1975.

¹⁹ Isto, knjiga 2, Odluka o naknadama članovima Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 30. 1. 1976.

²⁰ DAO, SIZ SUSOS, HR DAOS 1836, knjiga 2, Zapisnik s 3. sjednice SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 18. 3. 1976.; knjiga 1, Rješenje o izboru predsjednika Izvršnog odbora Skupštine Zajednice, br. 08-410/7-1976., 29. 4. 1976.; Statut SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, listopad 1975.

²¹ Isto, knjige 9, 10 i 11, Zapisnici sjednica Izvršnog odbora Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 18. 3. 1976. – 7. 6. 1979.

²² Isto, knjiga 1, Rješenje o izboru članova Komisije za rješavanje molbi za dodjelu kredita, br. 08-693/7-1976., 28. 6. 1976. U Zapisniku Skupštine spominje se da je u Komisiju izabran

trebao Skupštinu i delegate obavijestiti o uočenim negativnim pojavama te surađivati s organima društvenog nadzora i kontrole.²³

Vrlo važnu ulogu za djelovanje SIZ-a za standard učenika i studenata imao je Zavod za prosvjetu Osijek. Kao vanjsko stručno tijelo, vodio je stručne, financijsko-računovodstvene i administrativne poslove Zajednice. Između ostalog, to je uključivalo pripreme nacрта programa, financijskih planova, odluka i ostalih akata vezanih za rad Zajednice, zatim pripremu izvještaja, analiza i informacija za članove Skupštine, kao i praćenje i proučavanje razvoja učeničkog i studentskog standarda.²⁴ Josip Čuturić, direktor Zavoda, jedini je uz Stjepana Čalića, predsjednika Skupštine Zajednice, imao pravo biti stalni potpisnik i zastupnik SIZ-a.²⁵

Osnivanje SIZ-a poklopilo se s osnivanjem Sveučilišta u Osijeku, koje je također osnovano 1975.²⁶ Time je većem broju mladih ljudi omogućeno studiranje, no to je značilo i dodatnu potrebu davanja studentskih kredita i, još značajnije, potrebu izgradnje objekata za poboljšanje studentskog standarda. Smještaj učenika i studenata daleko je zaostajao za potrebama istih. U pet učeničkih domova bilo je mjesta za samo 600 učenika, a smještaj je bio potreban za nekoliko tisuća. U studentskom domu bilo je mjesta za samo 250 studenata, što također niti približno nije zadovoljavalo potrebe. Organizacija učeničke, a pogotovo studentske prehrane nikako nije zadovoljavala, objekti su bili „nefunkcionalni, dotrajali i skućeni“.²⁷ Zbog navedenoga, jasno je da SIZ nije čekao lagan posao.

Zlatko Šipek, dok Mladen Šarić nije naveden.; knjiga 2, Zapisnik s 5. sjednice SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 28. 6. 1976.

²³ Vesna Katalinić, predsjednica Odbora, izvijestila je, na upit Odbora za društveni nadzor Općinske skupštine Osijek, da ovaj SIZ nije svoja sredstva trošio nenamjenski te da se financijsko poslovanje obavljalo u skladu sa zakonskim propisima. Isto, knjiga 1, Odluka o izboru članova Odbora samoupravne kontrole, 30. 1. 1976.; Podaci o Odboru za samoupravnu kontrolu, br. 01-1182/4-1976., 2. 11. 1976.

²⁴ DAO, SIZ SUSOS, HR DAOS 1836, knjiga 2, Izvještaj o radu Zavoda za prosvjetu Osijek za SIZ za standard učenika i studenata općine Osijek u 1975. godini, 29. 4. 1976.; knjiga 1, Statut SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, listopad 1975.

²⁵ Isto, knjiga 1, Odluka o potpisnicima SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-269/9-1975., 7. 3. 1975.

²⁶ DAO, ZZPO, HR DAOS 1838, knjiga 10, Informacija o pripremama za osnivanje Sveučilišta u Osijeku.

²⁷ DAO, SIZ SUSOS, HR DAOS 1836, knjiga 2, Izvještaj o djelovanju Fonda općine Osijek za kreditiranje učenika i studenata od 1971. do 1975. godine, 7. 3. 1975.

Problemi djelovanja u prvoj godini postojanja

SIZ za standard učenika i studenata općine Osijek odmah po osnivanju suočio se s ozbiljnim problemima. U osnivanje SIZ-a krenulo se zbog osnivanja Sveučilišta u Osijeku, lošeg standarda učenika i studenata te povećane potrebe za kreditiranjem. Temelj za osnivanje SIZ-a bile su odredbe Ustava i Statuta općine Osijek. Nacrta dokumenata za osnivanje SIZ-a za standard učenika i studenata bili su usklađeni s Nacrtom zakona o samoupravnim interesnim zajednicama u oblasti odgoja i obrazovanja i Tezama zakona o financiranju općih društvenih i zajedničkih potreba. Radni ljudi prihvatili su osnivanje SIZ-a bez ikakvih protuprijedloga, a također i orijentacijsku visinu stope doprinosa za djelatnost SIZ-a u visini od 0,2 % iz dohotka, odnosno osobnih dohodaka. Nakon što nije bilo primjedbi na nacрте dokumenata, čekalo se na donošenje Zakona, radi konačnog formuliranja Samoupravnog sporazuma o osnivanju SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, i njegovo usvajanje od strane OOUR-a na području općine Osijek. No, tad je iz Zakona izbrisan dio koji se odnosi na SIZ-ove za standard učenika i studenata, a postavke o kojima su se trebali brinuti, ukomponirane su u SIZ-ove za usmjereno obrazovanje. Tad se bila pojavila dilema – ostati pri osnivanju SIZ-a za standard učenika i studenata ili ići osnivati SIZ-ove usmjerenog obrazovanja. Kako oni nisu bili spremni za osnivanje, a i dalje je postojao problem kreditiranja učenika i studenata, kao i problem lošeg standarda, odlučilo se ipak osnovati SIZ za standard učenika i studenata. OOUR-i su prihvatili Samoupravni sporazum o osnivanju, osnivanje je potvrdilo Izvršno vijeće Općinske skupštine te je održana i konstituirajuća sjednica Skupštine SIZ-a, a sredstva SIZ-a ušla su u opću bilancu općine Osijek u 1975. godini. Osnivanjem SIZ-a trebao je prestati djelovati Fond općine Osijek za kreditiranje učenika i studenata, čija prava i obveze je trebao preuzeti SIZ. Problem se pojavio kad je Služba društvenog knjigovodstva u Osijeku odbila SIZ-ov zahtjev za otvaranjem žiro-računa, pozivajući se na Zakon o određivanju rokova za osnivanje samoupravnih interesnih zajednica iz veljače 1975.²⁸ Taj je zakon bio objavljen nakon što su OOUR-i već bili prihvatili Samoupravni sporazum o osnivanju SIZ-a, a delegacije i delegati već bili izabrani.²⁹ SIZ nije mogao biti upisan ni u sudski registar Privrednog suda. S istim problemima susreli su se i ostali SIZ-ovi iste vrste u Hrvatskoj. Zbog navedenih razloga, tijekom 1975. i dalje je morao djelovati Fond općine Osijek za kreditiranje učenika i studenata. SDK i Općinska skupština Osijek ipak su pokazali razumijevanje, pa je na koncu SIZ upisan u sudski registar (u studenome 1975.), žiro-račun SIZ-a uspješno je otvoren, do-

²⁸ Zakon o određivanju roka za osnivanje samoupravnih interesnih zajednica, *Narodne novine* 31 (1975), 24. 2. 1975.

²⁹ DAO, SIZ SUSOS, HR DAOS 1836, knjiga 1, Samoupravna interesna zajednica za standard učenika i studenata općine Osijek – pitanje mogućnosti djelovanja, 172/1975., 21. 12. 1975.

dijeljena su mu sredstva iz viškova ostalih SIZ-ova, no SDK je morala staviti svoju primjedbu na izgled Sporazuma i zatražiti njegovu izmjenu, zbog toga što se obveza plaćanja doprinosa iz dohotka i osobnih dohodaka mogla uvesti samo zakonom, te ustvrdila da izvor sredstava SIZ-a može biti samo ostatak dohotka, tj. fond zajedničke potrošnje.³⁰ Zbog navedene primjedbe krenulo se u izmjenu članka 6. Samoupravnog sporazuma o osnivanju SIZ-a za standard učenika i studenata, što su trebali prihvatiti i OOUR-i koji su taj Sporazum ranije potpisali.³¹ Međutim, u međuvremenu došlo je do izmjene Zakona o osnivanju samoupravnih interesnih zajednica u oblasti odgoja i obrazovanja (26. prosinca 1975.), čime je dana mogućnost osnivanja samoupravnih interesnih zajednica za standard učenika i studenata.³² Zbog toga više nije postojala potreba izmjene članka 6. Samoupravnog sporazuma, a kako dotad većina OOUR-a još nije bila prihvatila njegovu izmjenu, odlučeno je da se to ni ne čini, pa da Sporazum ostane vrijediti u prvobitnom obliku.³³ Zbog tehničkih problema izgubljeno je gotovo godinu dana rada SIZ-a, no problem je na koncu ipak uspješno riješen te je krajem siječnja 1976. Skupština SIZ-a zasjedala po drugi put i rad SIZ-a napokon je mogao zaista otpočeti.

Sljedeći Samoupravni sporazum o osnovama plana Samoupravne interesne zajednice za standard učenika i studenata općine Osijek za razdoblje 1976.-1980. bio je sklopljen u prosincu 1977. Njime su utvrđeni glavni pravci razvoja izneseni u Srednjoročnom planu za razdoblje 1976.-1980.: zadovoljavanje potreba za stručnim kadrovima, stvaranje materijalnih i drugih uvjeta za školovanje djece iz obitelji s nižim prihodima njihovim kreditiranjem i stipendiranjem te investicijsko ulaganje u objekte za učenički i studentski standard.

Samoupravnim sporazumom o osnivanju Osnovne samoupravne interesne zajednice za standard učenika i studenata općine Osijek, prihvaćenim 29. ožujka 1979.,³⁴ prestao je vrijediti Samoupravni sporazum o osnivanju Samoupravne interesne zajednice za standard učenika i studenata. SIZ je svoju

³⁰ Isto, knjiga 1, Izmjena članka 6. Samoupravnog sporazuma o osnivanju SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-1350/3-1975., 30. 12. 1975.

³¹ Isto, knjiga 1, Samoupravni sporazum o izmjeni Samoupravnog sporazuma o osnivanju SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-1350/2-1975., 30. 12. 1975.

³² Zakon o izmjeni Zakona o određivanju roka za osnivanje samoupravnih interesnih zajednica, *Narodne novine* 53 (1975), 31. 12. 1975.; Zakon o samoupravnim interesnim zajednicama u oblasti odgoja i obrazovanja, *Narodne novine* 51 (1974), 12. 12. 1974.

³³ DAO, SIZ SUSOS, HR DAOS 1836, knjiga 2, Zapisnik s 2. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 30. 1. 1976.

³⁴ Isto, knjiga 4, Samoupravni sporazum o osnivanju OSIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 29. 3. 1979.

zadnju sjednicu Skupštine održao 7. lipnja 1979.,³⁵ nakon čega je prestao postojati, a njegovu je ulogu preuzeo OSIZ.

Financije SIZ-a

SIZ za standard učenika i studenata općine Osijek financirao se, što se može iščitati iz članka 6. Samoupravnog sporazuma, iz: doprinosa iz dohotka OOUR-a, doprinosa iz osobnog dohotka radnika izvan udruženog rada, doprinosa iz osobnog dohotka od samostalnog obavljanja poljoprivredne djelatnosti, doprinosa iz osobnog dohotka od samostalnog obavljanja privrednih djelatnosti i doprinosa iz osobnog dohotka od samostalnog obavljanja neprivrednih djelatnosti. Svi navedeni doprinosi bili su utvrđeni stopom od 0,2 %.³⁶ Početkom 1977. doprinosi iz osobnih dohodaka poljoprivrednika smanjeni su s 0,2 % na 0,0397 %, ³⁷ dok su krajem 1978. isti bili povećani na 0,04 %.³⁸ Uz te redovne prihode, potpisnici Samoupravnog sporazuma, u skladu sa svojim potrebama, mogli su izdvajati sredstva i po višoj stopi od navedene. Također, radi podizanja i unapređivanja učeničkog i studentskog standarda, u financiranju djelatnosti SIZ-a mogli su sudjelovati i Općinska skupština Osijek te druge samoupravne interesne zajednice.³⁹

Na 1. sjednici Skupštine SIZ-a, nakon izabiranja rukovodstva, doneseni su i Financijski plan te Financijski program za 1975. godinu. Planirani prihodi i rashodi iznosili su 6.663.500 dinara. Najveći dio sredstava, 6.100.000 dinara, dolazio je iz doprinosa iz dohotka OOUR-a. Najveći izdaci bili su 1.500.000 dinara za kreditiranje učenika i studenata (Republičkom fondu za kreditiranje studenata i učenika, koji u kreditiranju sudjeluje s 50 %) te 3.600.000 dinara za investicije.⁴⁰ No, zbog već spomenutih problema i nemogućnosti stjecanja vlastitih sredstava, SIZ-u je, da bi mogao djelovati, na žiro-račun bilo uplaćeno 4.690.000 dinara iz Fonda posebnih rezervi društveno-političke zajednice,

³⁵ Isto, knjiga 4, Zapisnik s 19. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-743/1-1979., 7. 6. 1979.

³⁶ Isto, knjiga 1, Samoupravni sporazum o osnivanju SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 6. 2. 1975.; Statut SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, listopad 1975.

³⁷ Isto, knjiga 3, Zapisnik s 9. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 24. 3. 1977.

³⁸ Isto, knjiga 4, Zapisnik sa 16. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-1548/1-1978., 15. 12. 1978.

³⁹ Isto, knjiga 1, Samoupravni sporazum o osnivanju SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 6. 2. 1975.; Statut SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, listopad 1975.

⁴⁰ Isto, knjiga 2, Financijski plan SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1975. godinu, 08-269/8-1975., 7. 3. 1975.

kao i 306.178 dinara s računa Fonda općine Osijek za kreditiranje učenika i studenata, koji je Općinska skupština ukinula u siječnju.⁴¹

U ožujku 1976. donesen je Srednjoročni plan razvoja učeničkog i studentskog standarda općine Osijek od 1976. do 1980. godine. Iz njega se mogu iščitati planirani prihodi i rashodi SIZ-a po godišnjoj stopi rasta od 15 %, iako je realnija stopa rasta iznosila 13,5 %.⁴²

Pravilnik o korištenju sredstava Samoupravne interesne zajednice za standard učenika i studenata donesen je u lipnju 1976. Uključivao je kreditiranje i stipendiranje učenika i studenata, izgradnju objekata učeničkog i studentskog standarda, smještaj i prehranu učenika i studenata, kulturni i zabavni život učenika i studenata itd. Sredstva su se formirala od doprinosa radnih ljudi, građana i drugih davanja utvrđenih Samoupravnim sporazumom, a u skladu s financijskim planom SIZ-a za svaku godinu. O rasporedu sredstava za investicije odlučivala je Skupština SIZ-a u skladu s Financijskim planom i Financijskim programom SIZ-a.⁴³

Financijski planovi i programi bili su donošeni svake godine. U tablici se može vidjeti sažetak financijskih planova, programa i izvješća iz 1976.,⁴⁴ 1977.⁴⁵ i 1978.⁴⁶ godine.

⁴¹ Isto, knjiga 2, Izvještaj o radu SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 18. 3. 1976.

⁴² Isto, knjiga 2, Srednjoročni plan razvoja učeničkog i studentskog standarda općine Osijek od 1976.-1980. godine, 18. 3. 1976.

⁴³ Isto, knjiga 1, Pravilnik o korištenju sredstava SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 28. 6. 1976.

⁴⁴ Isto, knjiga 2, Financijski plan SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1976. godinu, br. 08-410/2-1976., 20. 4. 1976.; knjiga 3, Izvještaj o radu SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek sa zaključnim računom za 1976. godinu, 24. 3. 1977.

⁴⁵ Isto, knjiga 3, Financijski plan SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1977. godinu, 24. 3. 1977.; knjiga 4, Izvještaj o radu SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek sa zaključnim računom za 1977. godinu, 22. 2. 1978.

⁴⁶ Isto, knjiga 4, Financijski plan SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1978. godinu, 7. 4. 1978.; Izvještaj o radu SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek sa zaključnim računom za 1978. godinu, 20. 2. 1979.

Godina	1976.	1977.	1978.
Planirani prihodi (1976.)	11.256.000	5.946.400	6.842.400
Prihodi planirani po Financijskom planu	12.760.142 + 4.996.178 prenesenih sredstava	8.815.168 + 9.185.119 prenesenih sredstava	15.686.125
Ostvareni prihodi	13.566.013	22.742.934	15.823.960
Planirani prihodi od doprinosa iz dohotka (1976.)	5.000.000	5.750.000	6.612.500
Planirani prihodi od doprinosa iz dohotka po Financijskom planu	5.130.000	8.506.000	15.458.985
Ostvareni prihodi od doprinosa iz dohotka	6.434.152	13.100.835	15.452.269
Planirani rashodi (1976.)	10.300.000	5.915.500	6.801.350
Planirani rashodi po Financijskom planu	12.884.979	18.000.287.	5.133.000
Ostvareni rashodi	4.380.893	18.814.395	3.933.185
Planirani iznos za investicije (1976.)	7.100.000	2.100.000	2.250.000
Planirani iznos za investicije po Financijskom planu	7.500.000	13.700.000	-
Ostvareni iznos za investicije (dom i restoran)	Sredstva prenesena u sljedeću godinu	14.332.370	-
Planirani iznos za kredite (1976.)	2.800.000	3.360.000	4.032.000
Planirani iznos za kredite po Financijskom planu	2.800.000	3.500.000	4.200.000
Ostvareni iznos za kredite	2.876.826	3.425.777	3.233.000
Troškovi Zavoda za prosvjetu	320.000	352.000	500.000
Materijalni troškovi SIZ-a	23.877	95.292	23.103

Tablica 1. *Financijska slika SIZ-a 1976. - 1978.*⁴⁷

Vidljivo je da je SIZ financijski bio dobro organiziran. Malo se trošilo na birokraciju, a financijski rezultati svake godine bili su uspješniji od onih planiranih Srednjoročnim planom razvoja, ali i od onih iz financijskih planova. Ipak, u obzir treba uzeti i to da se vrijednost dinara smanjivala pa stvarne vrijednosti planiranih i ostvarenih prihoda nisu bile toliko drastično veće koliko se, kad pogledamo financijsku sliku SIZ-a, to čini na prvi pogled. Uočava

⁴⁷ Izuzete su godine 1975. i 1979., prva jer je SIZ imao problema s djelovanjem, a druga jer je SIZ djelovao samo u prvom dijelu godine.

se da su prihodi ostvareni iz doprinosa OOUR-a i RZ-a bili u konstantnom porastu. Prihodi i rashodi nisu bili usklađeni, najviše zbog toga što se kasnilo s investicijama, pa je višak prihoda nad rashodima čuvan za investicije u učenički i studentski standard te se smještao u Poslovni fond (kasnije Fond za investicije),⁴⁸ dok je vrlo mali dio sredstava završavao u Rezervnom fondu. Od 1977., sredstva koja bi SIZ-ovi ostvarili iznad 18 % (u skladu s Općom bilancom općine Osijek) u odnosu na prošlu godinu trebala su se vraćati u Fond zajedničkih rezervi za saniranje privrede.⁴⁹

Financijskim planom SIZ-a za 1979. bilo je planirano 18.475.000 dinara prihoda, s tim da je 18.170.000 dinara dolazilo od doprinosa iz dohotka OOUR-a i RZ-a. Rashodi su trebali biti 5.512.000 dinara, od čega je za kreditiranje učenika i studenata bilo namijenjeno 4.526.000 dinara. Od viška prihoda nad rashodima od 12.963.000 dinara, 12.779.110 dinara trebalo je biti preusmjereno u Fond za investicije. Na početku 1979. stanje Fonda bilo je 39.867.776 dinara, što se tijekom godine trebalo preusmjeriti u objekte u izgradnji, dok je već spomenutih 12.779.110 dinara trebalo ostaviti kao novčana sredstva za prijenos u sljedeću godinu.⁵⁰ U prvoj polovici 1979., dok je SIZ još postojao, osigurano je 9.264.552 dinara (50,15 % planiranog za cijelu godinu), dok su rashodi bili 1.653.926 dinara, pa je od viška između prihoda i rashoda u Fond za investicije otišlo 7.353.487 dinara.⁵¹

Osim na izgradnju objekata studentskog standarda i kreditiranje učenika i studenata, manji dio sredstava SIZ-a trošio se i za druge stavke, što uključuje materijalne troškove SIZ-a, korištenje usluga Zavoda za prosvjetu, financiranje studentskih igara, izgradnju prometnica, uređenje sportskih terena, opremanje kuhinje i restorana Biokemijskog znanstveno-nastavnog centra itd. Također, SIZ za standard učenika i studenata bio je spreman pomagati drugim SIZ-ovima i institucijama. Tako je u ožujku 1976. SIZ-u odgoja i osnovnog obrazovanja posuđeno 5.000.000 dinara za izgradnju Osnovne škole A. Butorac u Osijeku,⁵² dok je Pedagoškoj akademiji posuđeno 500.000 dinara za

⁴⁸ DAO, SIZ SUSOS, HR DAOS 1836, knjiga 4, Zapisnik sa 17. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-175/1-1979., 20. 2. 1979.

⁴⁹ Isto, knjiga 11, Zapisnik s 20. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-1410/1-1978., 13. 11. 1978.

⁵⁰ Isto, knjiga 4, Financijski plan SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1979. godinu, 20. 2. 1979.

⁵¹ Isto, knjiga 5, Izvršenje Financijskog plana – bilanca prihoda i rashoda za razdoblje od siječnja do lipnja 1979. godine.

⁵² Isto, knjiga 2, Molba SIZ-a odgoja i osnovnog obrazovanja općine Osijek, br. 01-290/1-1976., 18. 3. 1976.

podmirivanje obveza prema radnicima i drugim vjerovnicima.⁵³ Uz davanje pozajmica, humanost je bila pokazana i kada su, na molbu Fonda za pomoć poginulim rudarima u Kaknju, odobrene dvije stipendije za školovanje djece poginulih rudara.⁵⁴

Izgradnja objekata studentskog standarda

S obzirom na to da je standard učenika i studenata općine Osijek bio vrlo nizak, a razvoj mreže škola nisu pratila i ulaganja u odgojno-obrazovne i društvene objekte, planirano je u petogodišnjem razdoblju do 1980. godine u Krajgerovoj ulici⁵⁵ izgraditi studentski centar koji bi se sastojao od studentskog restorana, studentskog doma i društvenog objekta. Unatoč postojanju starijeg studentskog doma, izgrađenog 1970., i dalje je velik broj studenata ostajao bez smještaja jer je u Osijeku tada bilo oko 5000 studenata, od čega 70 % nije bilo s prostora općine Osijek, a dom je imao kapacitet svega 260 ležaja. Studentski restoran bio je planiran kao prizemni objekt veličine 600 m², a trebao je imati kapacitet 1000 obroka, po sistemu samoposluživanja. Za njegovu izgradnju bilo je planirano potrošiti 3.600.000 dinara, dok je dodatnih 800.000 dinara planirano za njegovo opremanje. Za studentski dom bilo je planirano da ima prizemlje i tri kata sa samačkim stanovima kapaciteta 260 ležaja, s ukupnom veličinom objekta od 2600 m². U njegovu izgradnju bilo je planirano utrošiti 15.600.000 dinara, a u opremanje još 1.200.000 dinara. Planirana veličina društvenog objekta koji je trebao osigurati prostor za učenje, društveno-politički i kulturno-zabavni rad te upravu bila je 800 m², u njegovu izgradnju trebalo je utrošiti 4.800.000 dinara, a u opremanje još 800.000 dinara. Zbrojeno, u petogodišnjem razdoblju trebalo je za investicije izdvojiti 26.800.000 dinara. Za 1975. godinu bilo je planirano utrošiti 4.400.000 dinara na izgradnju studentskog restorana, s tim da bi se 3.600.000 dinara osiguralo iz redovnih prihoda SIZ-a, a 800.000 dinara od kredita izvođača investicijskih radova. Izgradnju se planiralo dovršiti do 15. kolovoza 1976.⁵⁶ To se pokazalo vrlo optimističnim i, na koncu, neizvedivim.

Već sljedeće godine dolazi do promjena planova izgradnje i porasta planirane cijene radova. Studentski restoran bilo je planirano izgraditi tijekom 1976/77., studentski dom tijekom 1978/79., a društveni objekt tijekom

⁵³ Isto, knjiga 2, Kratkoročna pozajmica Pedagoškoj akademiji, br. 419/76, 3. 3. 1976.; Zapisnik s 3. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 18. 3. 1976.

⁵⁴ Isto, knjiga 2, Zapisnik sa 7. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 20. 12. 1976.

⁵⁵ Današnja Ulica Ivana Gorana Kovačića.

⁵⁶ DAO, SIZ SUSOS, HR DAOS 1836, knjiga 2, Financijski program SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1975. godinu, 7. 3. 1975.

1979/80. godine. Sveukupna sredstva za izgradnju tih triju objekata iznosila su 29.800.000 dinara, a planirano je da u izgradnji SIZ za standard učenika i studenata općine Osijek sudjeluje sa 16.350.000 dinara, dok se ostatak sredstava trebao prikupiti od regionalnih i republičkih samoupravnih interesnih zajednica odgoja i usmjerenog obrazovanja.⁵⁷

Studentski je restoran označen kao prioritetna investicija te je njegova izgradnja trebala početi tijekom 1976., no lokacija još nije bila određena. Zbog toga se odlučilo započeti s izgradnjom početkom 1977., uz rok izgradnje od dvanaest mjeseci, a Republičkom SIZ-u odgoja i usmjerenog obrazovanja poslan je zahtjev za sufinanciranjem izgradnje objekata studentskog standarda u iznosu od 50 %. Zahtjev je bio obrazložen neadekvatnošću postojećih objekata za prehranu studenata i velikim brojem studenata koji nisu bili s područja općine Osijek. Od potrebnih 31.044.000 dinara, od RSIZ-a je zatraženo 15.522.000 dinara, dok je drugu polovicu iznosa trebao pokriti sam SIZ.⁵⁸

Za izgradnju restorana bilo je razmatrano 9 lokacija. Studenti su se zalagali da se objekt izgradi negdje u središtu grada te je stoga njihov favorit bila lokacija u Blok centru II. Ta varijanta pokazala se neizvedivom zbog skupoće. Naime, moralo bi se ići u otkup stanova, a količina financijskih sredstava takvo nešto nije dopuštala. Na kraju su ostale dvije moguće lokacije. Prva je bila da se Srednjoškolski đачki dom adaptira i dogradi, te se tako uredi prostor za restoran. Prednosti te opcije bili su smještaj u središtu grada i rentabilnost. Druga opcija bila je lokacija uz Radnički dom. Ta lokacija bila je povoljna jer se nalazila blizu visokoškolskih ustanova, a također se smatralo da bi restoran u tom objektu bio vrlo rentabilan.⁵⁹ Nakon razmatranja, izabrana je lokacija uz Radnički dom, iako studentski predstavnici u SIZ-u nisu bili zadovoljni tim zaključkom.⁶⁰

Do novih promjena opet dolazi 1977. Tako je planiran objekt u kojem bi bili obuhvaćeni studentski restoran s kuhinjom, prostor za društveno-zabavni život i učenje studenata te uprava studentskog centra i servisa, a trebao je biti izgrađen u kompleksu Spomen-doma „Božidar Maslarić“. Vrijeme izgradnje objekta opet je promijenjeno, pa je ona trebala započeti u ljeto 1977., a biti

⁵⁷ Isto, knjiga 2, Srednjoročni plan razvoja učeničkog i studentskog standarda općine Osijek od 1976.-1980. godine, 18. 3. 1976.

⁵⁸ Isto, knjiga 2, Zahtjev za sufinanciranje izgradnje objekta Studentskog restorana u Osijeku, 29. 4. 1976.

⁵⁹ Isto, knjiga 9, Zapisnik s 5. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 28. 5. 1976.

⁶⁰ Isto, knjiga 9, Zapisnik sa 7. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 23. 6. 1976.; knjiga 2, Zapisnik s 5. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 18. 6. 1976.

završena do kraja 1978., uz 50-postotno sudjelovanje RSIZ-a odgoja i usmjerenog obrazovanja u njezinu trošku. Kapacitet restorana povećan je na 1500 obroka, s kapacitetom kuhinje 3000 obroka.⁶¹ U lipnju je donesena Odluka o pristupanju izradi projektne dokumentacije za izgradnju objekta studentskog standarda.⁶² Izrada projektne dokumentacije dodijeljena je projektnom birou „Arhitekt“, a rok za dovršenje bio je 30. srpnja 1977., kako bi radovi mogli započeti u rujnu iste godine.⁶³ Ipak projekt nije bio završen do kraja 1977.⁶⁴ U prosincu je donesena Odluka o pristupanju izgradnji I. etape Studentskog restorana u Osijeku. SIZ je izgradnju trebao financirati s 1/3 sredstava (oko 13.000.000 dinara), dok je s RSIZ-om dogovoreno da će on financirati 2/3 (oko 26.000.000 dinara).⁶⁵ Dogovoreno je da će se izvođenje radova ustupiti onom izvođaču koji ponudi najpovoljniju cijenu, uz prihvaćanje ostalih uvjeta investitora u pogledu roka izgradnje, kvalitete i sl.⁶⁶

Zaboravljena nije bila niti dogradnja studentskog doma. Kapacitet dogradnje povećan je s 260 na 400 ležajeva, a uz ležajni prostor izgradili bi se i restoran, učionički prostor, recepcija i pomoćne prostorije. Izrada projektne dokumentacije također je ustupljena projektnom birou „Arhitekt“. Početak izgradnje doma planiran je za početak 1978., a model financiranja bio je kao i za studentski restoran, odnosno 1/3 trebao je financirati SIZ, a 2/3 RSIZ.⁶⁷

Kako je od školske 1977/78. godine u nastavne planove bila uvedena obvezna nastava tjelesnog odgoja, pojavila se potreba za izgradnjom dvorane jer nijedan fakultet u Osijeku nije imao svoju. Zato je Izvršni odbor Skupštine SIZ-a donio odluku da se izradi idejno rješenje tog objekta, a o izradi daljnje projektne dokumentacije bilo je planirano odlučivati kad se prikupe sredstva

⁶¹ Isto, knjiga 3, Financijski program SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1977. godinu, 24. 3. 1977.; Program zadovoljavanja zajedničkih potreba u oblasti standarda učenika i studenata općine Osijek, br. 08-50/1-1977., 14. 1. 1977.

⁶² Isto, knjiga 3, Obrazloženje Odluke o pristupanju izradi projektne dokumentacije za izgradnju objekta studentskog standarda, 24. 6. 1977.; Zapisnik s 10. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 24. 6. 1977.

⁶³ Isto, knjiga 3, Odluka o pristupanju izradi projektne dokumentacije za izgradnju objekta Studentskog restorana u Osijeku, 24. 6. 1977.

⁶⁴ Isto, knjiga 4, Izvještaj o radu SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek sa zaključnim računom za 1977. godinu, 22. 2. 1978.

⁶⁵ Isto, knjiga 3, Odluka o pristupanju izgradnji I. etape Studentskog restorana u Osijeku, br. 01-1448/3-1977., 23. 12. 1977.

⁶⁶ Isto, knjiga 3, Odluka o načinu ustupanja izgradnje I. etape Studentskog restorana u Osijeku, br. 01-1438/4-1977., 23. 12. 1977.

⁶⁷ Isto, knjiga 3, Obrazloženje Odluke o izradi investiciono-tehničke dokumentacije za izgradnju objekata studentskog standarda, 24. 6. 1977.; Zapisnik s 11. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 1289/1-1977., 23. 12. 1977.

za izgradnju.⁶⁸ Od izgradnje se 1979. odustalo zbog nedostatka sredstava, odnosno odustalo se do vremena kad će sredstva biti dostupna.⁶⁹

Kao i prethodnih godina, 1978. opet je došlo do izmjena u planovima izgradnje objekata. Sada je studentski restoran trebao biti površine 3700 m², izgradnja objekta trebala je početi u travnju 1978., a biti završena do kraja godine. Studentski dom trebao je biti površine 5800 m², izgradnja je trebala početi u svibnju 1978., a biti završena do kraja srpnja 1979.⁷⁰ Uskoro je postalo jasno da se ti planovi neće moći tako jednostavno provesti. Za izvođača radova u izgradnji studentskog restorana pristigle su tri ponude. Sve tri su bile su znatno iznad planirane cijene izgradnje od 36 milijuna dinara. Ponuda „Gradnje“ iz Osijeka iznosila je oko 57 milijuna dinara, nije spominjala sistem „ključ u ruke“, postojala je mogućnost kreditiranja, a rok dovršenja objekta bio je do kraja godine. „Tehnika-beton“ iz Osijeka dostavila je ponudu vrijednu oko 54 milijuna dinara, nudila je sistem „ključ u ruke“, kao i mogućnost kreditiranja (30 % na 2 godine). Ponuda „Vranice“ iz Sarajeva iznosila je također oko 54 milijuna dinara, nudila je sistem „ključ u ruke“, postojala je mogućnost kreditiranja, a ako bi se s izgradnjom započelo do 25. travnja 1978., rok dovršetka bio bi 29. studenoga 1978.⁷¹ Kako su se na te iznose morali dodati razni doprinosi i sredstva za opremu, cijena cjelokupne izgradnje trebala je iznositi oko 70 milijuna dinara, gotovo dvostruko od planiranog. Stoga je bilo potrebno osigurati dodatna sredstva od strane SIZ-a, ali i od RSIZ-a zatražiti dopunsko učešće. Zbog novonastale situacije donesena je odluka da se sva raspoloživa sredstva iz 1978. ulože u izgradnju studentskog restorana, da se trenutačno odustane od dogradnje studentskog doma te da se ostatak koji bi i dalje nedostajao osigura kreditom kod izvođača radova.⁷² Izmijenjeni Financijski program predviđao je da SIZ u izgradnji studentskog restorana sudjeluje s 32.322.047 dinara, dok su RSIZ odgoja i usmjerenog obrazovanja i USIZ odgoja i usmjerenog obrazovanja Zajednice općina Osijek trebali sudjelovati s 36.671.385 dinara, čime bi ukupna vrijednost izgradnje i opremanja student-

⁶⁸ Isto; knjiga 3, Odluka o pristupanju izradi idejnog projekta za izgradnju Dvorane za tjelesni odgoj i kulturno-zabavni život studenata, br. 01-1289/3-1977., 1. 12. 1977.

⁶⁹ Isto, knjiga 4, Analiza razvoja učeničkog i studentskog standarda općine Osijek za razdoblje 1976.-1980., 7. 6. 1979.; knjiga 11, Informacija o realizaciji Srednjoročnog plana investicija za razdoblje 1976.-1980.

⁷⁰ Isto, knjiga 4, Financijski program SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1978. godinu, 7. 4. 1978.

⁷¹ Isto, knjiga 11, Zapisnik sa 16. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-421/1-1978., 7. 4. 1978.

⁷² Isto, knjiga 4, Zapisnik s 14. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 09-422/1-1978., 7. 4. 1978.

skog restorana iznosila 68.993.432 dinara.⁷³ Izgradnja objekta trebala je započeti u 1978., a završetak radova bio je predviđen do 15. srpnja 1979.⁷⁴ Umjesto samo I. etape, išlo se u izgradnju cijelog objekta, te su u skladu s tim donesene odgovarajuće odluke.⁷⁵ Za najpovoljnijeg ponuđača izabrano je građevinsko poduzeće „Tehnika-beton“, a cijena izgradnje iznosila je 53.153.432 dinara.⁷⁶ Izgradnja je započela u listopadu 1978.⁷⁷

Kako je 1979. Općinski sekretarijat za narodnu obranu izdao rješenje da se ispod objekta mora izgraditi sklonište osnovne namjene za 200 osoba, troškovi izgradnje porasli su za 5.000.000 dinara. Kako je to sklonište u slučaju ratnih zbivanja trebao koristiti i EMŠC, dogovoreno je da u financiranju EMŠC sudjeluje s 1.000.000 dinara, dok je SIZ trebao namiriti ostatak.⁷⁸ Da bi se osiguralo ta sredstva, trebalo je podići kredit kod izvođača radova GP-a „Tehnika-beton“ u iznosu od 4.000.000 dinara.⁷⁹ Uskoro se uvidjelo da ni ta sredstva neće biti dostatna za podmirenje svih troškova i da će ukupni potrebni iznos biti 81.347.802 dinara. Iznos koji je nedostajao, 11.666.000 dinara, osiguran je iz vlastitih sredstava SIZ-a za 1979. godinu (10.636-883 dinara), dok je za manji dio (1.029.116 dinara) dana garancija da će se osigurati tijekom gradnje. Rok za dovršetak radova na izgradnji opet je bio pomaknut, ovaj put do 1. ožujka 1980.⁸⁰

Studentski dom trebao je biti nadograđen uz već postojeći, biti kapaciteta 408 ležajeva, a gradnja je trebala početi u svibnju 1979. Cijena izgradnje i opremanja trebala je iznositi 82.164.000 dinara, pri čemu bi SIZ, USIZ i RSIZ

⁷³ Isto, knjiga 4, Rebalans Financijskog programa SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1978. godinu, 15. 12. 1978.

⁷⁴ Isto, knjiga 4, Financijski program SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1978. godinu, 27. 6. 1978.

⁷⁵ Isto, knjiga 4, Odluka o izmjeni ustupanja izgradnje I. etape Studentskog restorana u Osijeku, br. 08-803/3b-1978., 27. 6. 1978.; Odluka o izmjeni Odluke o pristupanju izgradnji „Studentskog standarda“ u Osijeku, br. 08-803/3a-1978., 27. 6. 1978.

⁷⁶ Isto, knjiga 4, Zapisnik s 15. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-803/1-1978., 27. 6. 1978.

⁷⁷ Isto, knjiga 5, Odluka o izmjeni Odluke o osiguranju dodatnih sredstava za nastavak izgradnje objekta „Studentski standard“ u Osijeku; knjiga 11, Zapisnik s 19. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-1303/1-1978., 23. 10. 1978.

⁷⁸ Isto, knjiga 4, Financijski program SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1979. godinu, 20. 2. 1979.

⁷⁹ Isto, knjiga 4, Odluka o podizanju kredita za izgradnju objekta „Studentski standard“, 20. 2. 1979.; Odluka o izmjeni Odluke o pristupanju izgradnji Studentskog restorana u Osijeku, 20. 2. 1979.

⁸⁰ Isto, knjiga 5, Odluka o izmjeni Odluke o osiguranju dodatnih sredstava za nastavak izgradnje objekta „Studentski standard“ u Osijeku.

osigurali svaki po trećinu potrebnih sredstava.⁸¹ SIZ i Skupština Udruženih samoupravnih interesnih zajednica odgoja i usmjerenog obrazovanja Zajednice općina Osijek osigurali su svoju trećinu do siječnja 1979. Početak radova na dogradnji kočilo je to što se i dalje čekalo na istu odluku RSIZ-a.⁸² Zato dogradnja studentskog doma nije započela za vrijeme djelovanja SIZ-a.

Kreditiranje i stipendiranje učenika i studenata

Podizanje osobnog standarda učenika i studenata činilo se kroz odobravanje kredita za školovanje. Odobravanje kredita vršilo se prema općim kriterijima, utvrđenim na razini SR Hrvatske, i posebnim kriterijima, utvrđenim za područje SIZ-a, koje je utvrđivala Skupština SIZ-a. Pravo na kredit i stipendije imali su učenici i studenti sa stalnim mjestom boravka na području općine Osijek. Za dodjelu kredita učenicima i studentima raspisivali su se opći i posebni natječaj. Molbe su se dostavljale Zavodu za prosvjetu, koji bi ih tad dostavio Komisiji za rješavanje molbi za dodjelu kredita. O odobrenom kreditu zaključivao se ugovor s Republičkim SIZ-om odgoja i usmjerenog obrazovanja, koji je sudjelovao u svakom odobrenom kreditu s 50 % svojih sredstava. Talentiranim učenicima i studentima koji su postizali izvrsne rezultate u pojedinim ili skupini predmeta, na republičkom ili saveznom natjecanju, mogla se odobriti stipendija prema posebnim kriterijima.⁸³

Godina	Učenici	Studenti	Ukupno
1975/1976.	145	185	330
1976/1977.	172	148	320
1977/1978.	115	155	270
1978/1979.	57	119	176
Ukupno	489	607	1096

Tablica 2. Broj kredita po školskim godinama

Tijekom školske godine 1975/76. odobreno je 330 novih i revalorizirano 45 postojećih kredita. Ukupno je kreditirano bilo oko 800 učenika i studenata. Krediti su u velikoj većini bili dodjeljivani učenicima i studentima slabijeg imovnog stanja, a tek su dva kredita bila odobrena za deficitarna zanimanja

⁸¹ Isto, knjiga 4, Financijski program SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za 1979. godinu, 20. 2. 1979.

⁸² Isto, knjiga 4, Sufinanciranje izgradnje Studentskog doma u Osijeku, br. 08-312/1-1979., 14. 3. 1979.; knjiga 11, Zapisnik s 22. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-229/1-1979., 6. 3. 1979.

⁸³ Isto, knjiga 1, Pravilnik o korištenju sredstava SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 28. 6. 1976.

i jedan za postdiplomski studij. Visina kredita kretala se između 300 i 1700 dinara, a omjer dodijeljenih kredita između studenata i učenika bio je 2 : 1 u korist studenata. Za ubuduće je najavljeno da će se krediti bazirati na deficitarnim zanimanjima s radnom obvezom,⁸⁴ a pitanje mogućnosti plaćanja školarina za školovanje radnika bilo je otklonjeno.⁸⁵

U Odluci o posebnim kriterijima za kreditiranje učenika i studenata za školsku 1976/77. godinu u oči upada odredba da treba utvrditi i društveno-političke kvalitete kandidata, što je utvrđivala Komisija za rješavanje molbi za dodjelu kredita, uz konzultiranje predstavnika OK SSO. Deficitarna zanimanja utvrđivala je Skupština SIZ-a na prijedlog OUR-a, članica SIZ-a. Korisnicima koji nisu podnosili zahtjev za revalorizaciju kredita isplata se trebala nastavljati u visini dotadašnjeg iznosa, no uz potvrdu o redovnom upisu godine.⁸⁶

Služba za profesionalnu orijentaciju USIZ-a za zapošljavanje Osijek pismeno se obratila SIZ-u da iz svojih sredstava odobri kredite nadarenim učenicima. Komisija za rješavanje molbi za dodjelu učeničkih i studentskih kredita razmatrala je molbe tih učenika i na njih primijenila kriterije koji se odnose i na sve ostale učenike i studente.⁸⁷ Dakle, nadarenost nije bila ključna za odobravanje kredita.

U školskoj 1976/77. dodijeljeno je 320 novih kredita, pa je SIZ krajem 1976. imao 360 učenika i 386 studenata korisnika kredita. Visina kredita za učenike kretala se između 120 i 1660 dinara, a prosječno je iznosila 690 dinara. Krediti za studente iznosili su između 120 i 2150 dinara mjesečno, a prosječni je iznosio 810 dinara. Novoodobreni krediti bili su 23 % viši u odnosu na stare, što znači da je visina kredita pratila povećanje cijena i troškova života.⁸⁸ Usporedbe radi, visina prosječne plaće u općini Osijek iznosila je 1976. godine 3511 dinara,⁸⁹ a 1977. godine 4214 dinara.⁹⁰

⁸⁴ Isto, knjiga 2, Program rada SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 29. 4. 1976.

⁸⁵ Isto, knjiga 9, Zapisnik s 4. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 29. 4. 1976.

⁸⁶ Isto, knjiga 2, Odluka o posebnim kriterijima za kreditiranje učenika i studenata za školsku 1976/77. godinu, 28. 6. 1976.

⁸⁷ Isto, knjiga 9, Zapisnik s 8. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 11. 11. 1976.

⁸⁸ Isto, knjiga 2, Izvještaj o rezultatima natječaja za dodjelu kredita učenicima i studentima, 20. 12. 1976.; knjiga 3, Izvještaj o radu SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek sa zaključnim računom za 1976. godinu, 24. 3. 1977.

⁸⁹ *Statistički godišnjak općine Osijek 1976.*, (Osijek: Zavod za društveno planiranje i statistiku općine Osijek, 1977), 31.

⁹⁰ *Statistički godišnjak općine Osijek 1977.*, (Osijek: Zavod za društveno planiranje i statistiku općine Osijek, 1978), 31.

S obzirom na visine kredita, zanimljivo je pogledati koliko su iznosile cijene smještaja i prehrane studenata. Cijena smještaja u studentskom domu bila je 410 dinara, a nakon planiranog rasta cijena trebala je biti 500 dinara, što je ipak bilo niže nego u ostalim sveučilišnim centrima Hrvatske. U studentskom restoranu cijena ručka bila je 12 dinara, a cijena večere 8 dinara. Nakon planiranog povećanja, uz koje bi cijena ručka iznosila 15 dinara, a cijena večere 10 dinara, dolazi se do iznosa od 750 dinara mjesečno (realna cijena bila bi 1054 dinara, ali je razliku pokrivaio Studentski centar).⁹¹

U lipnju 1977. prihvaćen je Samoupravni sporazum o posebnim kriterijima, programu kredita i načinu udruživanja sredstava za kreditiranje učenika i studenata u 1977/78. školskoj godini. Sudionici Sporazuma bili su se usuglasili da udruženim sredstvima prvenstveno kreditiraju učenike i studente deficitarnih zanimanja i zanimanja za normalnu reprodukciju kadrova, dok bi se preostalim sredstvima kreditirala ostala zanimanja, pri čemu bi prednost imali učenici i studenti slabijeg imovnog stanja.⁹² Planirano je bilo i dodijeliti 4 stipendije za učenike i 2 stipendije za studente. Za redovne učenike srednjih škola stipendija je iznosila 1000 dinara mjesečno, a za redovne studente 1500 dinara mjesečno. Stipendije su se dodjeljivale učenicima i studentima koji su postigli natprosječne rezultate u pojedinim ili skupini predmeta, što se dokazivalo osvajanjem 1. - 3. mjesta na republičkim ili saveznm natjecanjima srednjih i visokoškolskih ustanova ili na natjecanjima *Nauka mladima* i *Takmičenje umjetničkih akademija*. Stipendisti bi osigurali nastavak primanja stipendije ukoliko bi im prosjek ocjena prethodne godine bio najmanje 4,5.⁹³

Godine 1977. dodijeljeno je 270 kredita, a tendencija je bila povećanje broja studentskih kredita u odnosu na učeničke.⁹⁴ Za učeničke kredite bila je podnesena 221 molba. Mnoge žalbe bile su uvažene nakon što je Komisija posjetila podnositelje zahtjeva i vidjela u kakvim teškim uvjetima žive.⁹⁵ Za deficitarna zanimanja učenicima je dodijeljeno samo 9 kredita, za zanimanja za normalnu reprodukciju kadrova 23 kredita, dok je najviše kredita bilo do-

⁹¹ DAO, SIZ SUSOS, HR DAOS 1836, knjiga 2, Problem kreditiranja učenika i studenata i materijalna osnova učeničkog i studentskog standarda općine Osijek, 20. 12. 1976.

⁹² Isto, knjiga 3, Samoupravni sporazum o posebnim kriterijima, programu kredita i načinu udruživanja sredstava za kreditiranje učenika i studenata u 1977/78. školskoj godini, 24. 6. 1977.; Odluka o posebnim kriterijima za odobravanje kredita učenicima i studentima za 1977/78. školsku godinu, 24. 6. 1977.

⁹³ Isto, knjiga 3, Odluka o posebnim kriterijima za dodjeljivanje stipendija učenicima i studentima, 24. 6. 1977.; Zapisnik s 10. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 24. 6. 1977.

⁹⁴ Isto, knjiga 3, Zapisnik s 11. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 1289/1-1977., 1. 12. 1977.

⁹⁵ Isto, knjiga 10, Zapisnik s 13. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 8. 11. 1977.

dijeljeno učenicima općih srednjih škola, njih 55. Prosječna visina učeničkih kredita iznosila je 965 dinara ili 198 dinara više nego 1976. Uzrok povećanja bilo je to što su krediti za deficitarna zanimanja bili 20 % veći od ostalih kredita, a većina učenika iz općih škola dobila je visoke kredite zbog slabog imovnog stanja. Čak 28 % kredita dodijeljeno je učenicima koji su bez oca ili im otac nije zaposlen. Kod studenata, za deficitarna zanimanja dodijeljeno je 17 kredita, za zanimanja za normalnu reprodukciju kadrova 79 kredita, dok je za ostala zanimanja dodijeljeno 59 kredita. Od planiranih 6 stipendija bila je dodijeljena samo jedna, jer ostali kandidati nisu zadovoljili uvjete natječaja.⁹⁶

Zanimljiva je molba za odobravanje studentskog kredita koju je podnio izvjesni M. B.⁹⁷ Njegovo ime već se spominjalo kad je 1976. tražio da ga se oslobodi od vraćanja kredita u iznosu od 6.000 dinara, a bio je student koji je neredovito izvršavao svoje studentske obveze. Radnik Zavoda za prosvjetu Vjekoslav Zdelar predložio je da mu se oprostio dio kredita koji mu je isplatio SIZ, a da SIZ namiri i dio kredita koji mu je isplatio RSIZ. Članovi Izvršnog odbora Skupštine SIZ-a bili su protiv takvog prijedloga pa je nađeno srednje rješenje, kojim mu je omogućeno odgađanje vraćanja kredita do zaposlenja.⁹⁸ Ovaj put uspio je upisati III. godinu Prirodoslovno-matematičkog fakulteta. Zdelar je izrazio mišljenje kako bi kredit trebalo odobriti jer M. B.-ov otac „obilazi sve društveno-političke organizacije i Općinsku skupštinu samo kako bi ostvario kredit za sina“. Ljubica Ivić bila je protiv tog prijedloga jer mu je kredit bio već triput odobran, a on je svaki put propustio šansu za uspješno studiranje, te se zato njegova ličnost ne smije gledati kroz ličnost njegovog oca, umirovljenog profesora. Josip Čturić, direktor Zavoda za prosvjetu, preporučio je da se kredit ipak odobri „baš radi toga što je u pitanju roditelj koji ima niska primanja, čovjek koji je mnogo doprinio za odgoj i obrazovanje, a osim toga sigurno je da će i ostali društveno-politički forumi preporučiti da se kredit odobri, pa kako ovaj IO ne bi opet morao razmatrati ovu molbu i preporuke od strane društveno-političkih organizacija i da ne dolazi u situaciju da jednom donesenu odluku mora ponovno razmatrati i drugačije riješiti“. Kredit je odobren s pet glasova ‘za’ i jednim glasom ‘protiv’.⁹⁹

U lipnju 1978. SIZ je potpisao Samoupravni sporazum o planu i programu kreditiranja, kriterijima za dodjelu kredita i načinu osiguravanja i udruživanja sredstava za novoodobrene kredite u školskoj 1978/79. godini. Kandidati za

⁹⁶ Isto, knjiga 4, Izvještaj o radu SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek sa zaključnim računom za 1977. godinu, 22. 2. 1978.

⁹⁷ Puno ime i prezime poznati autoru.

⁹⁸ DAO, SIZ SUSOS, HR DAOS 1836, knjiga 9, Zapisnik s 3. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 18. 3. 1976.

⁹⁹ Isto, knjiga 10, Zapisnik s 10. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 24. 3. 1977.

kredit koji su se natjecali za deficitarna zanimanja stjecali su uvjet za kredit bez obzira na materijalni položaj članova obitelji. Uvjete za kredit prema materijalnom položaju članova obitelji imali su polaznici odgoja i usmjerenog obrazovanja kojima mjesečni prihod po članu obitelji nije prelazio iznos zajamčenog osobnog dohotka radnika za normalni učinak u punom radnom vremenu i oni koji nemaju roditelje ili su djeca samohranih roditelja ili invalida. Uvjet za najniži iznos kredita imali su talentirani polaznici, ukoliko im primanja po članu obitelji nisu prelazila dvostruki iznos materijalnog cenzusa za stjecanje prava na kredit. Talentiranost je određivala služba za profesionalnu orijentaciju SIZ-ova za zapošljavanje.¹⁰⁰ Poslijediplomski studij SIZ nije kreditirao.¹⁰¹ SIZ i USIZ kreditirali su učenike i studente u omjeru 50 : 50.¹⁰²

U školskoj 1978/79. godini bilo je 176 novih kredita,¹⁰³ a ukupno 335 studentskih i 265 učeničkih.¹⁰⁴ Omjer proizvodnih naspram neproizvodnih zanimanja bio je 60 : 40.¹⁰⁵ Kako se malo učenika i studenata prijavilo za deficitarna zanimanja, dodijeljeni broj kredita bio je manji od planiranog, ali su zato mjesečni iznosi bili veći i prosječno su iznosili 1410 dinara.¹⁰⁶

SIZ je u više navrata znao pokazati sućut i oprostiti vraćanje kredita. Jedan od primjera je i slučaj A. L.-a, studenta Ekonomskog fakulteta u Osijeku, koji je izgubio godinu zbog smrti roditelja i doživljenog živčanog sloma. SIZ mu je otpisao dug.¹⁰⁷

Uvjeti za dobivanje stipendije u 1978. ostali su isti kao i prethodne godine, a dodijeljene su bile samo jedna učenička i jedna studentska.¹⁰⁸ Pri dodjelji-

¹⁰⁰ Isto, knjiga 4, Samoupravni sporazum o planu i programu kreditiranja, kriterijima za dodjelu kredita i načinu osiguravanja i udruživanja sredstava za novoodobrene kredite u školskoj 1978/79. godini, 27. 6. 1978.

¹⁰¹ Isto, knjiga 11, Zapisnik s 18. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-802/1-1978., 27. 6. 1978.

¹⁰² Isto, knjiga 4, Zapisnik s 15. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-803/1-1978., 27. 6. 1978.

¹⁰³ Isto, knjiga 4, Odluka o odobravanju sredstava za novoodobrene kredite učenika i studenata u školskoj 1978/79. godini, 15. 12. 1978.

¹⁰⁴ Isto, knjiga 4, Analiza stanja i problema učeničkog i studentskog standarda u općini Osijek, 7. 6. 1979.

¹⁰⁵ Isto, knjiga 5, Izvještaj o radu i razvoju SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek od osnivanja do kraja 1978. godine.

¹⁰⁶ Isto, knjiga 4, Izvještaj o radu SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek sa zaključnim računom za 1978. godinu, 20. 2. 1979.

¹⁰⁷ Isto, knjiga 11, Zapisnik s 15. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 22. 2. 1978.

¹⁰⁸ Isto, knjiga 4, Izvještaj o radu SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek sa zaključnim računom za 1978. godinu, 20. 2. 1979.

vanju SIZ je pokazao određenu dozu fleksibilnosti. Studentica Đ. B. žalila se zbog neodobravanja stipendije. Stipendiju nije dobila jer rezultate nije postigla u godini u kojoj je bio raspisan natječaj za dobivanje stipendija. Problem je bio u tome što u godini natječaja nije niti mogla postići potreban rezultat na tom natjecanju, jer se ono održavalo svake dvije godine. U konzultacijama s Muzičkom akademijom utvrđeno je da je Đ. B. veliki talent i da bi je trebalo zadržati na području općine Osijek nakon završetka školovanja. Na njezinu stranu stali su predstavnici studenata u IO-u Skupštine SIZ-a, a s kršenjem Pravilnika složili su se i gotovo svi ostali članovi IO-a, uz samo jedan glas protiv.¹⁰⁹ Tako je Đ. B. dobila stipendiju, iako formalno nije udovoljavala uvjetima natječaja.

Rad tijela SIZ-a

Odaziv delegata Skupštine SIZ-a bio je vrlo slab. Prosječno ih se sjednicama odazivalo 26, što znači jedva iznad broja potrebnog da se zadovolji čl. 34. Statuta, koji kaže da se sjednica Skupštine može održati samo ako je prisutna većina od ukupnog broja delegata.¹¹⁰ U čak 7 od 19 zasjedanja taj uvjet nije bio zadovoljen, no sjednice su unatoč tome nastavljane. Slab odaziv svakako je bio nezadovoljavajući, s obzirom na smisao postojanja samoupravnih interesnih zajednica. Pokušavalo se s promjenom termina sjednica, no zbog rada u različitim smjenama u različitim OUR-ima nije bilo uspjeha jer je, kako je kasnije ustanovljeno, problem bio u nemaru delegata. To je dovodilo do problema pa su, primjerice, određeni delegati bili neinformirani o razlozima prenošenja financijskih sredstava u 1977. godinu te je zbog toga bilo i nekih prigovora. Također, nezainteresiranost za rad SIZ-a može se očitati i u tome što na Teze za programiranje djelatnosti u 1977. godini niti jedan od 400 OUR-a nije reagirao.¹¹¹ Zato je bilo zatraženo da svaki delegat SIZ-a u svom OUR-u ili delegaciji treba voditi računa o pravovremenom i urednom dostavljanju odluka, odnosno dati pomoć u objašnjavanju pojedinih materijala kad je to potrebno.¹¹² Kako je u 1977. odaziv delegata bio još manji nego prethodne godine, zaključeno je da se poslije svake sjednice Skupštine obavijesti direktor one radne organizacije iz koje delegat nije došao na sjednicu.¹¹³

¹⁰⁹ Isto, knjiga 11, Zapisnik s 21. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-174/1-1979., 20. 2. 1979.

¹¹⁰ Isto, knjiga 2, Poslovnik o radu Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 30. 1. 1976.

¹¹¹ Isto, knjiga 3, Izvještaj o radu SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek sa zaključnim računom za 1976. godinu, 24. 3. 1977.

¹¹² Isto, knjiga 3, Zapisnik s 8. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 11. 2. 1977.

¹¹³ Isto, knjiga 3, Zapisnik s 12. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 1438/1-1977., 23. 12. 1977.

Kako bi se rad SIZ-a učinio dostupnijim javnosti, od sredine 1977. na sjednicama Skupštine obvezno je bio prisutan novinar *Glasa Slavonije* ili *Radio-Osijeka*. Iste godine u Skupštinu su delegirani novi predstavnici učenika i studenata jer je starima istekao mandat od dvije godine. U Skupštinu je ušlo 6 predstavnika učenika i 4 predstavnika studenata.¹¹⁴

Sljedećih godina, 1978. i 1979., problemi su ostali isti. Prosječno je na sjednicama sudjelovalo manje od 25 delegata, a na tri od sedam nije bio postignut kvorum. Zanimljivo, izvještaji o radu SIZ-a spominju 68 % odaziva sjednicama, što se provjerom zapisnika s tih sjednica lako demantira.¹¹⁵ Informiranje delegacija i OOUR-a o radu SIZ-a također nije bilo zadovoljavajuće, iako je navedeno kao jedan od najvažnijih zadataka.¹¹⁶ Studentski i učenički predstavnici izabrani 1977. bili su aktivniji u raspravama unutar SIZ-a. Tako je dolazilo i do određenih sukoba, gdje su studenti nastojali braniti svoja prava, npr. pri traženju suglasnosti SIZ-a za primjenu ekonomske cijene stanovanja u studentskom domu (porast na oko 750 dinara) ili kad se raspravljalo koliko će studentskih i učeničkih predstavnika ući u Skupštinu OSIZ-a, no uglavnom u svojim nastojanjima nisu imali uspjeha jer su bili preglasani zbog načina na koji je SIZ bio organiziran.¹¹⁷

Može se uočiti kako je većina funkcija bila podijeljena između nekoliko članova SIZ-a. Tako je Stjepan Čalić, predsjednik Skupštine, imenovan i u Komitet za odgoj i obrazovanje organa uprave,¹¹⁸ u Komisiju za usaglašavanje izvještaja i zaključnih računa s Općinskom skupštinom¹¹⁹ te u Štab za provođenje akcije *Borba za veću produktivnost na radnom mjestu*.¹²⁰ Ivan Sancin, predsjednik Izvršnog odbora Skupštine, bio je imenovan u Savjet Zavoda za

¹¹⁴ Isto, knjiga 3, Zapisnik s 10. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 24. 6. 1977.

¹¹⁵ Isto, knjiga 4, Izvještaj o radu SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek sa zaključnim računom za 1978. godinu, 20. 2. 1979.

¹¹⁶ Isto, knjiga 5, Izvještaj o radu i razvoju SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek za razdoblje od osnivanja do kraja 1978. godine; knjiga 4, Program rada SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek i njenih organa u 1978. godini, 22. 2. 1978.

¹¹⁷ Isto, knjiga 4, Suglasnost za primjenu ekonomske cijene stanovanja s primjenom od 1. 1. 1978., 8. 2. 1978.; Zapisnik s 13. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-202/1-1978., 22. 2. 1978.; knjiga 11, Zapisnik s 23. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-374/1-1979., 19. 3. 1979.

¹¹⁸ Isto, knjiga 4, Zapisnik sa 16. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-1548/1-1978., 15. 12. 1978.

¹¹⁹ Isto, knjiga 4, Zapisnik sa 17. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-175/1-1979., 20. 2. 1979.

¹²⁰ Isto, knjiga 4, Zapisnik s 18. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-371/1-1979., 29. 3. 1979.

prosvjetu,¹²¹ u Savjet Studentskog centra,¹²² u Komisiju za usaglašavanje izvještaja i zaključnih računa s Općinskom skupštinom¹²³ te u Štab za provođenje akcije *Borba za veću produktivnost na radnom mjestu*.¹²⁴ Sancin je veliki utjecaj imao i na odobravanje novčanih sredstava, pa je tako i 1978. i 1979. godine smanjio iznos sredstava koja će se dodijeliti SDFK Sveučilišta u Osijeku.¹²⁵ Ivan Blažević, predsjednik aktiva SK SIZ-a, bio je imenovan u Komisiju za usaglašavanje izvještaja i zaključnih računa s Općinskom skupštinom¹²⁶ i u Štab za provođenje akcije *Borba za veću produktivnost na radnom mjestu*.¹²⁷

Tijekom cijelog djelovanja SIZ-a veliki utjecaj na isti vršio je Zavod za prosvjetu, koji je, uz obavljanje poslova za SIZ za standard učenika i studenata, obavljao i poslove za SIZ društvene brige o djeci predškolskog uzrasta općine Osijek i SIZ odgoja i osnovnog obrazovanja općine Osijek.¹²⁸ Prijedlozi Zavoda gotovo su uvijek bili prihvaćani. Još jedan pokazatelj veza i utjecaja iskazan je 1976., kad je SIZ dao svoju podršku da se Mirku Rodiku, ekonomskom savjetniku Zavoda za prosvjetu, dodijeli „Nagrada Ivan Filipović“.¹²⁹

Zaključak

Za ocjenjivanje rada SIZ-a potrebno je uzeti u obzir ostvarene investicije, broj studentskih i učeničkih kredita te rad tijela SIZ-a.

Što se tiče investicija u studentski standard, planovi se nisu ostvarili te je do prestanka postojanja SIZ-a izgradnja studentskog restorana tek počela,

¹²¹ Isto, knjiga 11, Zapisnik sa 17. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-472/1-1978., 12. 4. 1978.

¹²² Isto, knjiga 11, Zapisnik s 21. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-174/1-1979., 20. 2. 1979.

¹²³ Isto, knjiga 4, Zapisnik sa 17. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-175/1-1979., 20. 2. 1979.

¹²⁴ Isto, knjiga 4, Zapisnik s 18. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-371/1-1979., 29. 3. 1979.

¹²⁵ Isto, knjiga 11, Zapisnik s 15. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 22. 2. 1978.; Zapisnik s 24. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-742/1-1979., 7. 6. 1979.

¹²⁶ Isto, knjiga 4, Zapisnik sa 17. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-175/1-1979., 20. 2. 1979.

¹²⁷ Isto, knjiga 4, Zapisnik s 18. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, br. 08-371/1-1979., 29. 3. 1979.

¹²⁸ Isto, knjiga 2, Zapisnik s 2. sjednice Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 30. 1. 1976.

¹²⁹ Isto, knjiga 9, Zapisnik sa 6. sjednice IO-a Skupštine SIZ-a za standard učenika i studenata općine Osijek, 10. 6. 1976.

a izgradnja studentskog doma nije niti započela, no planirana cijena izgradnje svakog objekta premašila je 80 milijuna dinara, dakle višestruko više od iznosa planiranih na početku. Ipak, investicije se ne mogu okarakterizirati kao potpuni promašaj jer se u njih ipak krenulo, a to je pozitivno utjecalo na standard budućih osječkih studenata, pa i današnje generacije istih.

Možda najveći uspjeh SIZ je ostvario kreditiranjem preko 1000 učenika i studenata koji su tako dobili priliku školovati se, što im bez postojanja ovog SIZ-a možda ne bi bilo omogućeno. Zahvaljujući kreditiranju i stipendiranju, socijalne razlike među učenicima i studentima bile su smanjivane te je obrazovanje postalo dostupnije većem broju ljudi, što i jest bio jedan od osnovnih zadataka ove organizacije. Može se smatrati pozitivnim i to što je, unatoč postojanju jasnih pravila oko dodjele kredita, SIZ u više slučajeva „zaobilazio“ ista i pokazivao sućut prema socijalno ugroženim učenicima i studentima, iako je to dovelo i do ponekog negativnog slučaja kad su politički pritisci utjecali na donošenje odluka.

Svakako nezadovoljavajući bio je rad Skupštine SIZ-a. Jedva se postizao kvorum potreban za donošenje odluka, a nekad se čak ni to nije uspijevalo, pa su neke odluke donesene nelegitimno. Stječe se dojam kako radnici jednostavno nisu bili previše zainteresirani za pitanje učeničkog i studentskog standarda. Budući da je SIZ bio zamišljen kao tijelo pomoću kojeg bi šira zajednica trebala donositi odluke koje se tiču i nje same, to se može nazvati velikim neuspjehom. Studentski i učenički predstavnici nisu uspijevali nametnuti svoje stavove i svaki put bili su preglasani. Jedan od nedostataka je bilo i to što je troje ili četvero ljudi zauzimalo sve ključne funkcije, dok su ostali članovi SIZ-a bili više-manje promatrači. Također, donošenje nekih odluka vezanih uz natječaje za izgradnju studentskih objekata danas bi se smatralo sukobom interesa.

Na kraju, kad se sve uzme u obzir, može se zaključiti kako je SIZ, uz određene nedostatke, ipak ostvario svoju svrhu – rast standarda učeničke i studentske populacije. Najveći nedostatak djelovanja SIZ-a bio je taj što nije uspio potaknuti među radništvom veću svijest o važnosti raspravljanja o pitanjima ulaganja u učenički i studentski standard. No, možda je to i inače problem sustava samoupravljanja, gdje većina ljudi ipak nije sklona aktivno se uključiti u kreiranje politika.

Bibliografija

Izvori:

1. Hrvatski državni arhiv u Osijeku, Samoupravna interesna zajednica za standard učenika i studenata općine Osijek, HR DAOS 1836, knjige 1, 2, 3, 4, 5, 9, 10 i 11.
2. Hrvatski državni arhiv u Osijeku, Zavod za prosvjetu Osijek, HR DAOS 1838, knjiga 10.
3. *Statistički godišnjak općine Osijek 1976.*
4. *Statistički godišnjak općine Osijek 1977.*

Novine:

1. *Narodne novine* 51 (1974), 12. 12. 1974.
2. *Narodne novine* 31 (1975), 24. 2. 1975.
3. *Narodne novine* 53 (1975), 31. 12. 1975.

Literatura

1. Bijelić, Milan, *Jugoslavensko samoupravljanje*, Matica hrvatska, Šibenik, 2010.
2. Filipović, Mugdim, Vidović, Jakov, „Neki važniji podaci o samoupravnim interesnim zajednicama u SR Hrvatskoj“, u: *Samoupravno interesno organiziranje*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1977.
3. Ivanišević, Stjepan, *Samoupravljanje*, Školska knjiga, Zagreb, 1979.
4. Podrebarac, Vladimir, „Samoupravne interesne zajednice odgoja i usmjerenog obrazovanja“, u: *Samoupravno interesno organiziranje*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1977.
5. Romanić, Koviljka, *Samoupravno interesno organizovanje: teorija i praksa*, Radnička štampa, Beograd, 1984.
6. Špoljar, Zvonko, „Ustavna koncepcija samoupravnih interesnih zajednica“, u: *Samoupravno interesno organiziranje*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1977.
7. Tomaš, Đuro, *Financiranje odgoja i usmjerenog obrazovanja s analizom prihoda i rashoda SIZ-ova usmjerenog obrazovanja na području Slavonije i Baranje i mogućnosti samostalnog financiranja usmjerenog obrazovanja na ovom području*, magistarski rad, Ekonomski fakultet, Osijek, 1981.

Summary

THE ESTABLISHMENT AND OPERATION OF SELF-GOVERNING COMMUNITIES OF INTEREST FOR THE LIVING STANDARDS OF PUPILS AND STUDENTS OF THE MUNICIPALITY OF OSIJEK FROM 1975 TO 1979

This paper is concerned with the establishment and operation of the Self-governing community of interest for the living standards of schoolchildren and students of the municipality of Osijek from 1975 to 1979. The objective of this paper is to describe the business affairs of the SIZ (“Samoupravna interesna zajednica”, Self-governing Community of Interest) and to assess the performance of its activities based on archival sources. The financial operations, investments in student facilities, loans and scholarships for pupils and students as well as the work of the SIZ have been examined. The financial operations of the SIZ were successful and the results achieved were better than expected. Most of the funds available came from the income contributions of OOURs (Basic Organizations of Associated Labour). During the existence of this SIZ, the construction of a student restaurant began, with much higher costs than planned. As well as by the SIZ, the construction was financed by the RSIZ (Republic Self-governing Community of Interest) of education and vocational education and by the USIZ (Associated Self-governing Community of Interest) of education and vocational education of the Community of Osijek Municipalities. The construction of student dorms did not even begin because the RSIZ of education and vocational education failed to provide its share of the necessary funds before the SIZ ceased working. More than 1,000 pupils and students had been granted credit; without it a great number of them would not have been able to continue their education. The work of the SIZ Assembly was unsatisfactory because a great number of representatives failed to respond to the sessions. Although the SIZ fulfilled its purpose through giving loans and partly through the funding of the construction of student facilities, its greatest failing was that it was not successful in raising the interest of the general population in matters of decision-making about the living standards of schoolchildren and students.

Key words: self-government, self-governing community of interest, student living standards, student credit loans

(Translated by Mica Orban Kljajić)

Sergej Filipović

Vijenac Ivana Meštrovića 41

HR-31000 Osijek

filipovic.sergej@gmail.com